

Parlar sempre en català és de mala educació

written by Xavi Baulas | 19 de setembre de 2021

Cada dia que passa és més difícil negar que el català es troba en una situació anormal tenint en compte el seu context demogràfic. Tot i que es fa ressò d'aquest procés, són moltes les persones que tot i saber-ho i voler frenar-lo, són incapaces de dur a terme una de les conductes clau per al capgirament d'aquesta tendència: mantenir-se en català encara que el seu interlocutor parli en castellà.

En aquest sentit, respondre en català a Catalunya quan el teu interlocutor et parla inicialment en castellà o bé adreçar-se a algú en català quan no té aspecte de ser ibèric, són actituds encara mal vistes per la majoria. Els guardians de la vella escola, siguin de dretes o d'esquerres, hissen la bandera de "parlar en castellà per educació", encara que l'interlocutor entengui (o sàpiga) català. I sembla que contra la bandera de l'educació, que més aviat es converteix en mur, és impossible acceptar altres arguments que qüestionin aquesta postura. Et titllen de fanàtic, nacionalista i intolerant.

Però en un exercici de lògica, es podria arribar a la conclusió contrària. És a dir, que tret que el teu interlocutor no entengui el català, no hi ha cap motiu objectiu per no parlar-lo si et trobes a Catalunya, sabent que el 94% de la població l'entén i que el 81% el sap parlar, d'acord amb l'última Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població (EULP). A més, una de les principals evidències que demostra que hi ha una actitud hostil envers el català, és que en la immensa majoria d'interaccions entre castellanoparlants i catalanoparlants, és el catalanoparlant qui acaba convergint al castellà, tal com s'afirma en el llibre *Políticas lingüísticas en democracias multilingües* de Jorge Cagiao. Per començar, doncs, el bilingüisme (social) que alguns tant

elogien, és asimètric i nociu per al català.

Molts guardians de la vella escola defensarien aquesta actitud dient que “els catalanoparlants tenim la sort de parlar dos idiomes, i si sé parlar castellà, també faig la vida més fàcil als altres”. Ningú està dient que no es pugui parlar en castellà a Catalunya. Però no té sentit dir que es fa per una qüestió d'educació, sinó perquè a un li ve de gust o perquè un té por de caure malament si parla en català en els casos citats i prefereix cedir. Cal sumar-hi també el context sociolingüístic de Catalunya, que demostra que el català és la llengua recessiva i que cada cop que un catalanoparlant deixa de parlar-lo per utilitzar el castellà amb algú que entén el català està afeblint-lo encara més.

Aquesta actitud de dirigir-se per defecte en castellà a catalans pel fet de creure que no sabran català, es dona especialment a l'hora d'adreçar-se a catalans d'aspecte asiàtic, sud-americà, africà, magribí o eslau, als quals sembla que no se'ls pot demanar que aprenguin català. Als d'aspecte ibèric però amb aspecte de classe baixa, tampoc. En canvi, el castellà sí que és normal que l'aprenguin. Darrere d'això s'hi amaga un prejudici molt desafortunat respecte l'estereotip del catalanoparlant.

La llengua de carrer, doncs, la de les primeres interaccions, passa a ser a moltes ciutats catalanes el castellà, i fins i tot hi ha catalanoparlants que inicien converses en castellà entre ells per l'hegemonia d'aquesta norma social. Cada cop doncs, que per “educació” parlem en castellà, reforcem més la idea que el català només crea barreres i que alhora té poc prestigi. Infravalorar i deixar d'utilitzar habitualment una llengua en el seu territori endogen en detriment d'una de forana per qüestions socials o d'estatus, és fomentar la desaparició d'aquesta llengua, és a dir, actuar a favor de l'etnocidi i contribuir a debilitar-la encara més, com s'ha dit abans.

Però sobretot, atempta contra la justícia lingüística. Si pressuposem que la justícia busca l'equitat i la reciprocitat entre diversos subjectes de manera proporcional, en el cas de les llengües, entenent-les com a béns de les persones mereixedors de la mateixa dignitat, podríem dir que totes mereixen protecció i promoció. Per descomptat que en qualsevol lloc del món tothom pot parlar la llengua que vulgui, però és indiscutible alhora que vivim en un món en el qual els territoris, que molt sovint coincideixen amb un estat-nació, han fet i fan per acció o omissió política lingüística, a part d'arrossegar un passat cultural determinat. És a dir, tot i la diversitat lingüística, ètnica i religiosa de molts països actuals, són molts els països en els quals hi ha una llengua predominant coneguda per tothom, o més d'una, i que és o són habituals (i es reparteixen aleshores en entitats territorials monolingües) tant en la vida pública com privada.

Així doncs, podria ser legítim i alhora no atemptar contra la justícia lingüística que cada llengua pogués disposar d'un territori (no cal que sigui un país) on fos la llengua prioritària, i que el govern d'allà actués i legislés a favor de la seva promoció. Això implicaria que tothom dominés la llengua del territori on viu i la utilitzés, i que a la llarga s'hagués de plurilingüïtzar si volgués viatjar per períodes llargs de temps. D'aquesta manera, es produiria una reciprocitat entre parlants, ja que no s'arribaria a situacions de privilegi ni d'exclusió de cap llengua en concret. Tothom sabria que cada llengua disposa d'un espai i veuria normal l'ús de tal llengua en aquell indret, de manera que totes disposarien d'un mínim de protecció i ús, alhora que valorarien més les llengües dels territoris veïns.

El que no és just és que els ciutadans d'alguns països decideixin que ells no s'han d'adaptar mai a la llengua de cap país encara que hi vulguin arrelar, i que amb la seva llengua han de poder anar a tot arreu del món i que els autòctons d'allà els parlin en el seu idioma per no incomodar-los.

Aquesta lògica és la que predomina avui dia, especialment amb l'anglès i el castellà i és la que sosté el bilingüisme social a Catalunya i que fa que molta gent vegi legítima la postura de "parlar en castellà per educació" a gent que entén català i fins i tot el parla, per molt que no ho facin com Josep Pla.

Tothom està capacitat per aprendre més d'una llengua, d'acord amb Moreno Cabrera, i el seu aprenentatge depèn molt més d'una exposició activa i passiva i de la motivació que es tingui per aprendre-la que no pas de l'edat o de la classe social. Si no volen parlar mai l'idioma històric del territori X on volen arrelar, són ells qui tenen un problema d'integració i de respecte a la diversitat lingüística, ja que en el cas contrari, serien moltes les persones de X que si anessin a viure al territori Y farien ús de la llengua del territori Y on se les acull, encara que els habitants de Y arribessin a entendre la llengua de X.

Cal no oblidar, doncs, que perquè una llengua es mantingui viva el més important és que es parli i tingui funcions exclusives. I que el relat de convivència del català i el castellà de Ciutadans és un frau des del moment que se sap que quan dues llengües tenen exactament les mateixes funcions, una és prescindible i desapareix.